

Kısaca Konu Başlıkları

Abbasilerin Bilimin Gelişmesine Katkıları

Abbasilerde İlk Çeviriler

Abbasilerin Bilimin Gelişmesine Katkıları

Emevilerden yönetimi devralarak Bağdat şehrini başkent yapan **Abbasiler** (750- 1258) **İslam** devletinde yeni kurumlar oluşturmuşlardır. Bunun yanında Abbasiler Dönemi, bilim başta olmak üzere pek çok alanda önemli gelişmelerin yaşandığı dönemdir. Halife Mansur Dönemi'nde (754-775) ticaret yollarının kavşağına Bağdat şehrinin kurulması buradaki ticari faaliyetleri artırmış ve ekonomik refahı yükseltmiştir. Ekonomik refah ise düşünce dünyasının ve bilimsel faaliyetlerin gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Hârun Reşid (786-809) ve Halife el-Mansur gibi Abbasi halifelerinin farklı kültürlere ilgi duymaları, İslam devletinde imparatorluk bilinci oluşturma çabaları ve ticaretin sağladığı ekonomik imkânlar İslam biliminin gelişmesine katkı sağlamıştır. Devletin pratik uygulamalardaki gereksinimleri karşılamak için kendisinden önce yaşayan uygarlıkların bilimsel çalışmalarını Arapçaya tercüme ettirmesi de bilimin gelişmesinde etkili olmuştur.

Vezirler ile zengin aileler, Hârun Reşid ve el-Mansur Dönemi'nde bilimsel çalışmalara maddi ve manevi destek sağlamışlardır. Hârun Reşid zamanında, Bağdat'ta tedavi ve eğitim hizmetlerinin birlikte yürütüldüğü bir hastane kurulmuş, yabancı bilim insanlarının bu hastanede çalışmalarına imkân sağlanmıştır. Halife el-Me'mun (813-833), Bizans ve Hindistan'a elçiler göndererek kültür eserlerini İslam dünyasına taşımıştır. Sicilya ve Bizans'tan çevirmenler getirtmiş ve bu çevirmenlere yüksek miktarda ücretler ödemiştir. **Astronomi** alanındaki ilk gözlemevini (rasathane) kurdu muştur.

Halife ve devlet adamlarının bilimsel çalışmaları desteklemesi astronomi, matematik ve tıp gibi alanlarda hızlı bir gelişmeyi beraberinde getirmiş, İslam dünyası bilimsel anlamda "**Altın Çağ**"ını yaşamıştır.

Abbasiler Dönemi bilimsel çalışmalar açısından üç evreye ayrılmaktadır: Birinci evre, bilgiyi elde etme sürecidir. Bilimsel çalışmaların asıl kaynağından alındığı dönemdir. Bu evrede amaç, hangi dilden olursa olsun bilgiyi Arapçaya tercüme etmektir. İkinci evre, bilgiyi sistemleştirme sürecidir. Bu evrede amaç, bilgiyi kullanılabilir hâle getirerek toplumu

yönlendirmektir. Bilim, bu süreçte takdir ve teşvik edilerek ayrıcalıklı hâle getirilmektedir. Üçüncü evre ise bilgiyi özgün biçimde üretme evresidir. Bu evrede bilim; araştırma kuralları, yöntemi ve kavramları olan bir nitelik kazanmaktadır.

Abbasilerde İlk Çeviriler

Abbasiler Dönemi'nde bilimin gelişmesi açısından farklı dillerden yapılan çeviriler önemli bir yere sahiptir. Dönemin ihtiyaçlarına yönelik olarak çevirilere öncelik verilmiştir. Müslümanlar kible yönünün tayini, namaz vakitlerinin tespiti, kara ve denizlerde yön tayini, ziraat işlerinin düzenlenmesi ve mirasın paylaşılması gibi konularda faydalanmak üzere astronomi ve matematik alanında ilk çevirilerini yapmışlardır.

İslam'ın sağlığa verdiği önemden dolayı ilk tercüme alanlarından biri de tıp bilimi olmuştur. Geleneksel yöntemlerin etkili olduğu bu alanda VIII. yüzyıldan sonra yapılan çevirilerle birlikte Galen'in görüşleri etkili olmaya başlamıştır.

VIII. yüzyılın ortalarına doğru Yunanca, Hintçe ve Farsça kitapların hızlı bir şekilde tercüme çalışmaları başlamıştır. Batlamyus'un "**Kanon**" adlı astronomik cetveller kitabı ve "**Almagest**" adlı eseri, **Aristo**'nun "**Organon**" adlı felsefe kitabı, Hintli Beydaba'nın "**Kelile ve Dimne**" adlı eseri ilk çeviri eserlerdendir.

Ptolemaios'un "Almagest" adlı kitabının iç sayfası

Ptolemaios'un "Almagest" adlı kitabının kapak sayfası

Ptolemaios'un Almagest adlı kitabı

VIII. yüzyılın önemli edebiyatçılarında olan Fars (İran) asıllı İbnül-Mukaffa (720-756), kendi yazdığı eserlerinin dışında farklı bilim dallarında yaptığı çevirilerle de bilinmektedir. Bu çalışmalarından en bilineni hayvan fablları formunda bir siyasetname kitabı olan “**Kelile ve Dimne**”dir. Bu eserde hayvanları konuşturmak suretiyle ahlaki öğütler vermek amaçlanmıştır. Otoritenin devamı için gerekli olan temel ilkeler, halk-hükümdar, hükümdar-vezir ilişkileri, siyasi ihtiraslar, liyakat, ehliyet ve beceri kitapta anlatılan konulardır. Kitabın kahramanları olan Kelile ve Dimne iki çakaldır. Kelile; temkinli, ihtirassız, akıllı, olgun, doğru ve dürüst bir hayvan olarak anlatılırken Dimne ise siyasi hırsları sebebi ile gerçekleri tam olarak göremeyen, yanlı ve yalancı bir hayvan olarak tasvir edilmiştir. Kitap bugünkü hâline İbnül-Mukaffa tarafından yapılan Arapça tercüme sayesinde ulaşmıştır.